

SPLAV! – Sobotecký Pravidelný Lehce Avantgardní Věstník
Vychází v Sobotce během 54. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka, od 3. do 10. 7. 2010. Cena 10 Kč.

Vydává občanské sdružení SPLAV!, Milady Horákové 123, 160 00 Praha 6, IČ 26674122.

Redakce: Tereza Botlíková, Anna Buchalová, Antonín Handl, Helena Kunčarová, Radek Ocelák, Jan Prokopius, Vít Prokopius, Michal Sedláček, Lucie Šťastná, Kateřina Veselovská, Martin Vlček

www.splav.cz

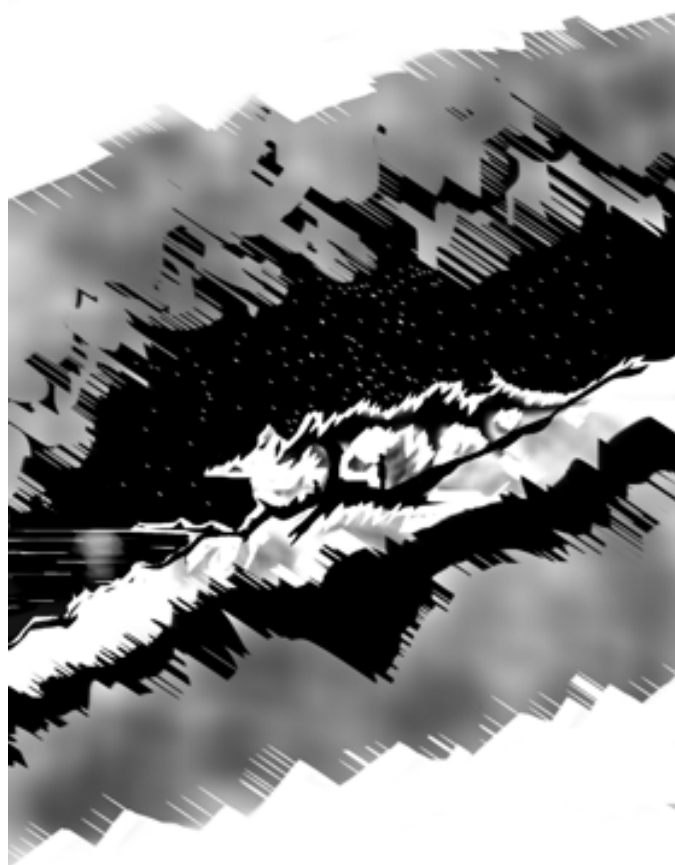
splav.redakce@gmail.com

Evidenční číslo MK ČR E 15812

SPLAV!

Sobotecký pravidelný
lehce avantgardní věstník

číslo 4

6. 7. 2010

ročník 12

KHM is not dead

Karel Hynek Mácha mi mezi všemi Čelakovskými, Vacký Kamenickými, Silorády Patrčky a jinými vzornými, hladce oholenými obrozenci vždycky připadal hrozně sexy. Zatímco oni rýmovali „ne v cizině – vždy v otčině!“, on četl Byrona, pěstoval si plnovous a měl je na háku. Po gymnáziu koloval jeho deník a spolu s Bondym a Krchovským byl jediným českým básníkem, kterého jsme byli ochotní vzít na milost. Prostě revolta.

Čas ovšem plynul a já jsem to s tou literaturou začala brát vážně. Coby novicka na FF UK jsem začala navštěvovat pravidelná setkání Pražského lingvistického kroužku. Tam jsem také slyšela přednášku docenta Dušana Prokopa nazvanou *Rýmové útvary a konfigurace v Máchově Máji*. Náš přední mácholog v ní po vzoru Mukařovského vypočítal, kolikrát se v textu vyskytuje obkročný rým. Procentuálně. Cítila jsem se asi jako Karel Teige v památném roce oslav stého výročí básníkovy smrti. Oni nám ho vzali, vytěžili, dezinterpretovali, oni nám ho rozkrájeli na kousíčky!

Mělo být hůř. Ve druhém ročníku jsem se zapsala na versologický seminář profesora Miroslava Červenky, který Máchovo dílo uspořádal. V inkriminovaném období srovnával všechna možná vydání *Máje* ve snaze zjistit, zda v jistém verši nebývá mylně otiskována špatná vokalická alternace (vlnky – vlnka), a podrobně nás seznámil s obsáhlou máchovskou literaturou. To byl tedy konec romantiky! Zamáčkla jsem slzu při vzpomínce na četbu pod dekou a zařadila KHM do škatulky „definitivně probádání klasici“.

Jenže Mácha se nedal. Tu na mě vykouknul z veršů Josefa Hory, tu se objevil v knize esejů Bohuslava Brouka, tady probleskla máchovská inspirace u Holana, Zahradníčka, Seiferta, Hejdy... Někoho, kdo v podstatě založil tradici české reflexivní poezie, zkrátka jen tak nevytěsníte. Dobrá, říkala jsem si – jenže to je všechno odtržené od života. Literární vědci se v rámci výročí popasou na všech těchto srovnáních a zase bude dobře.

A pak nastal první máj letošního máchovského roku. Zapnula jsem počítač, přečetla si e-maily, přihlásila se do jedné ze sociálních sítí, o kterých tu byla řeč loni – a nestačila jsem se divit. Na internetu se právě objevila parafráze *Máj pro generaci Facebooku*:

1. zpěv

Byl pozdní večer – první máj – večerní máj – byl lásky čas

- To se líbí uživateli Karel Hynek Mácha.
- Jarmila sedí za růžového večera pod dubem u jezera.
- Jarmila se přidala ke skupině „Nesnáším, když mě svede otec mého přítele a ten ho za to potom zabije“.
- Vilém se zúčastní události „Vilémova poprava“.
- Jarmila upravila své Datum utonutí...

Chodíme s Máchou: Z Mladého Boleslavu do Hradiště

Ráno na Michalovice, odtud po Jizeře do Zvířetic, tam se zdržíme do jedné hodiny; pak se odebereme do Kláštera a ještě ten samý den spatříme Zásadku; na noc však se navrátíme do Kláštera neb do Hradiště.

Odpočinkový den. Délka: 29 km, převýšení mezi startem a cílem: 0 m, kalorií: 1339.

Tereza Botlíková

Časopis PLAV -
měsíčník pro světovou literaturu

KUPOJTE V ÍČKU

Stalo se

Ondřej Černoš se stal starostou Na Syrovandě. Vyšlo najevo, že Fráňa nemá v knihovničce samostatné vydání *Máje*. Redakci selhal počítač a solnici rezervační systém. Macháček, Geislerová a Vilhelmová po nočním tahu skončili v řece Teplé. Na zahradě si všichni dali Topinku. Z Prahy přijeli Konrád, Anděl a Martin – poslední z nich na kole. Aleš Vrzák má kolo značky Introvert. Policejní helikoptéra pátrala po zloději kalhotek. Sobotka měla Raka, ale už je to v pořádku. O polomrtvých zatím stále jen v dobrém. Na zahradě Šrámkova domu se konal koncert vuvuzel. Šéfredaktorce Splav!u začal uprostřed autorského čtení zvonit telefon – ta ostuda!

Mrtví básníci nahradí Imprologu

Redakce Splav!u převzala od Josefa Šlerky pochodeň Císařova nového divadla a připravila pro vás setkání Společnosti mrtvých básníků 2010 – letos nad dílem Jana Balabána. Sraz ke společnému čtení bude ve 22.00 u Parmiggianiho. Nemusíte litovat, že přijdete o Improvizační ligu – ta byla bohužel zrušena.

Hasíme s Máchou – soutěž!

Pro příznivce našeho fitness programu dnes přinášíme zvláštní soutěž, jejímž prostřednictvím mohou ještě prohloubit své fyzické sblížení s autorem *Máje*. Zájemci o účast v soutěži nechť utvoří tří- až čtyřčlenná družstva, sepiší seznam členů svého týmu na zvláštní papír a odevzdají jej dnes v redakci nejpozději do jedné hodiny odpoledne. Soutěž bude probíhat od druhé hodiny odpolední a potrvá přibližně třicet minut. Sraz účastníků je u kašny na náměstí. Všichni soutěžící budou odměněni drobným dárkem, členové vítězného družstva získají zvláštní cenu.

Tereza Botlíková a Ondřej Šmejkal

Vážení a drazí Splaváci,

mám jenom malé připomínky ke včerejšímu Splav!u. Spořitelnu jsem nezamkl, jelikož jsem klíče předal předevčírem odpoledne Šlupkovi, jelikož tam pak byl. Co si budou badatelé za sto let o mé osobě myslet...

Mějte se a jinak děkuji.

Tomáš Křikava

V příštím čísle otiskneme stížnost Tomáše Křikavy na duplicitní rezervace v solnici spolu s reakcí Honzy Janatky.

Pod blogem autora se to hemží připomínkami a návrhy na zlepšení, někdo přihodí, že by to možná šlo i s tou *Marinkou*, jiný zas „čet *Cikány* a bylo to fakt hustý“. Ha! Takže Mácha mezi čtenáři přece jen žije. Ne že by byl tedy vyrván ze spárů nenasytných vědců (aspoň pro letošek si jistě něco objevného najdou – a kdyby ne, o záhadném úmrtí se dá psát vždycky), ale nebyl vyrván ani ze spárů nenasytné facebookové generace. Patřím k ní taky – takže mě omluvte. Odcházím na Humprecht s *Křivokladem*. KHM is not dead!

Kateřina Veselovská

PROGRAM

9.00 sál spořitelny

Mgr. Sylva Fischerová, Ph.D.: Morfologie poetického aneb Tradice básnictví a básnické sebereflexe v různých kulturách

Přednáška

14.00 kašna na náměstí

Hasíme s Máchou

Soutěž

15.00 Šolcův statek – Galerie Karla Samšiňáka

Dernisáž výstavy Oldřicha Kulhánka

16.00 Šrámkův dům

K. H. Mácha: Kat

Poslech rozhlasové hry

17.00 zahrada Šrámkova domu

Autorské čtení Sylvy Fischerové

19.30 sál spořitelny

Přemysl Rut: Sen

(Truchlosměšňohra s nápadem V. K. Klicpery)

Komorní činohra Praha

22.00 Parmiggianiho skulptura

Společnost mrtvých básníků 2010

Vzpomínka na Jana Balabána

JÍDELNÍČEK

Snídaně

Sýr, máslo, zelenina, pohanková žemle, čaj

Oběd

Uzený vývar s kroupami

Knedlíky bramborové uzeným masem plněné, zelí kysané

Večeře

Pomazánka z tresčích jater, zelenina, chléb

Přednáška osvícená lucernou

 Rudolf Matys začal svou přednášku několika omluvami. Už v rozhovoru předeslal, že hodlá pozměnit téma přednášky. Od různých interpretací Máchova *Máje* přešel k tématu Prahy za Máchových časů. Rozprávěl o různých detailech ze všedního života Máchových současníků a rozhodně se nebylo za co omlouvat. Nový předmět přednášky byl totiž zvolen adekvátně pozornosti posluchačů. Jejich koncentrace bohužel ani tak nedosahovala nijak závratných výšin, což ranní atmosféru v sále spořitelny poněkud kazilo (více v následujícím článku).

Přednáška pojednávala o podobě našeho hlavního města přibližně v první polovině a na začátku druhé poloviny 19. století. Pan Matys nás mistrně přenesl do dob, kdy klid ve městě ještě nebyl rušen projíždějícími automobily, vzduch nebyl zkažen zplodinami jejich výfuků a po úzkých křivolakých uličkách se důstojnou pomalou chůzí nesli vážení občané „velkoměsta“. Velkoměsto dávám do uvozovek, protože v této době by se Praha co do velikosti dala přirovnat k dnešnímu Hradci Králové nebo Českým Budějovicím. Kolem dokola se dala obejít za čtyři hodiny, napříč bychom ji pak prošli za necelou hodinu, což pro turistu Máchova ražení znamenalo pouze krátkou, nenáročnou vycházku. Městské brány se uzavíraly v deset hodin večer, což také dává prostor ke spekulacím o možném místě dostaveníček milenců. Petřín byl samozřejmě v této době ještě holým vrchem, nevíme tedy ani, kam mohl Mácha vodit svou Lori.

Řeč přišla i na módu a možnosti sportovního vyžití. (Víte, že galantní pánové svou lásku projevovali tím, že sami na bruslích za sebou táhli sánky se svou vyvolenou?) Obdrželi jsme tipy na výlet v duchu 19. století a radu, jak podle splašků řinoucích se ulicí poznat pondělí. Dozvěděli jsme také, kde kromě muzea jsme mohli spatřit vypchané krokodýly, co si objednat v kavárně, abychom nepůsobili zcela nepatřičně, a hlavně bylo dokončeno i vyprávění o rodině „váženého občana“ Hynka Komma.

Nakrátko jsem zatoužila se do těchto poklidných dob přenést. Zmínka o všeobecné svázanosti mravů, jež ovlivňovala smýšlení celých generací, můj nápad ale po chvíli zaplašila. Jako žena bych se bez doprovodu nemohla na ulici ani ukázat a dobíhání prostředků MHD je také přece jen občas zapotřebí. Na druhou stranu, mělo to něco do sebe! Možná by nebylo na škodu se čas od času zastavit, pomalou chůzí dojít do nějakého klidného parku a zapomenout na to, že šum, který nás dennodenně obklopuje, znamená věc dočasnou a pomíjivou. Jistě se v tom všudypřítomném stresu moderní doby nechceme utopit.

Lucie Šťastná

děti vzápětí potrápíme pár verši z *Máje* při hře na procvičování paměti. **12.20:** Získáváme předběžnou představu, jak by mohlo vypadat závěrečné představení.

12.30: Končí dětská dílna, následuje přesun do školní jídelny na smažený květák. Jediné momenty bez dětí z dílny a bez dětí Lady. Kávu nemají, dávám si sladký hořký čaj.

13.00: Lada kojí, přebalí Vítu, dá prášky dědovi, dá prát prádlo. Já si dám kávu.

13.30–19.20: Připravujeme věci pro děti do dílny na druhý den. Vymýšlíme hry, plánujeme aktivity, děláme dramaturgický plán, skládáme píseň. Do toho Lada skládá vyprané a suché prádlo, hraje si na pískovišti, v bazénku, nakojí Vítu, udělá večeri celé rodině. Piju víno.

Večer obvykle chodíme na představení, a také na chvíli na zahradu Šrámkova domu. Někdy to nevyjde, podle toho, kolik toho ten den Lada vydrží. Jsem moc ráda, že můžu celé dny trávit s touhle úžasnou lektorkou dětské dílny a se všemi jejími i našimi dětmi.

lektorka dětské dílny Míla Matějčíková

Easy Rider (Bezstarostná jízda)

Pomyslný manifest hnutí hippies, kdyby toto hnutí nějaký manifest mohlo mít. Obsahově i formálně jde proti dobovým zvyklostem, nicméně po čtyřech desetiletích již jeho znalost patří ke všeobecnému kulturnímu rozhledu. V roce 1969 jej stvořili Dennis Hopper s Peterem Fondou, za účasti Jacka Nicholsona. Tito tři pánové se sešli již o dva roky dříve, a to u filmu *The Trip* (r. Roger Corman), který se mezi tehdejšími mladými nevychovanici rovněž stal kultovním. Na rozdíl od *Easy Ridera* ale nemohl zaujmout široké spektrum diváků, a to zejména proto, že zcela explicitně propaguje LSD (a proto byl v mnoha zemích po desítky let zakázán). *Easy Rider* propaguje spíše svobodu, přírodu, přátelství, lásku, dobro, sluníčko a další legální entity. V USA film vzbudil takový rozruch, že podle mnohých filmových teoretiků a kritiků změnil podobu celého Hollywoodu přinejmenším pro následujících deset let, přičemž za pomyslný vrchol a současně závěr progresivní éry bývá označován *Raging Bull* (1980) Martina Scorseseho. Hopper si natočil ještě pár filmů, v desítkách jich hrál a letos zemřel na rakovinu. Fonda si ještě zahrál mnoho (stárnoucích) hipiků a stále žije.

Antonín Handl

volbě filmu, tak i díky vkusnému hudebnímu doprovodu Jiřího Šlupky Svěráka.

Film *Cikáni* byl režijním debutem Karla Antona. Premiéra se konala 1. 4. 1922 a jednalo se o první celovečerní film podle české literární předlohy. Další dobovou zvláštností byl také fakt, že se filmový štáb kvůli natáčení jel podívat až do Benátek. Stručně řečeno, první český (československý) velkofilm! V roce 1952 proběhla modernizace snímku, kdy bylo odstraněno barevné stínování, čímž se stal černobílým, jazyk titulků byl navíc převeden do nové češtiny. V 90. letech byl film zrekonstruován nazpět a získal téměř původní podobu.

Příběh plný nečekaných zvrátů a tragičnosti byl doplněn Šlupkovou hudbou, o jejíž kvalitách svědčí i to, že s obrazem místy splývala v jedno. Nepřekážela mu, ale zároveň se čas od času dokázala prosadit. Zaznělo několik notoricky známých melodií, za všechny jmenuji francouzskou *Marseillaisu* a dětskou říkanku *Skákal pes*. Srdce každého soboteckého rodáka pak jistě poskočilo s prvními tóny zdejší hymny *Znám já jeden krásný zámek*. Během vyhrazených 88 minut byla úžasným způsobem představena naivita a zároveň divadelní dramatická prvorepublikových filmů. Včerejšímu večeru zkrátka dominovala doslovnost. Třikrát jsme slyšeli kokrhání kohouta, třikrát zazvonil zvon. Italské Benátky i české Kokořínsko se nám doslova před očima měnily v dějiště hrozných lidských skutků, zamotaných osudů i překvapivých úmrtí.

Dám vám jednu důležitou radu nakonec: „Buď klidná, miláčku, moje gondola je rychlejší!“

Lucie Štastná

Jeden den s Ladou Blažejovou

Ráno: Lada vstává asi o dvě hodiny dřív než já. Nakojí Vítu, nakrmí Pepička, nakrmí dědu a mě. Stihne dát vařit polévku k obědu, zalije muškáty, přebalí Vítu, dá prášky dědovi. Já si dám snídani a kávu.

9.00: Dětská dílna začíná na zahradě Šrámkova domu. Mezi **9.00–12.30** se to na zahradě hemží drobotinou, hladina decibelů je vysoká. Naštěstí nemusíme nikoho krmit ani přebalovat. Hrajeme pár seznamovacích her, mezi nimi například hru na babu aneb Útěk před literaturou. Jako učitelky jsme si velmi dobře vědomy faktu, že klasická literatura se musí předávat a že to není vždy snadné. V tomto případě je touto literaturou Jiráskovo *Proti všem* a opravdu, někdy není snadné tento svazek předat, děti před ním vyloženě prchají. Představujeme texty Oldřicha Sirovátky. V **10.30** zaznamenáváme ztrátu dítěte předškolního věku. **10.40:** Dítě se neztratilo, jen odešlo s tatínkem. **11.15:** Hulákáním při dramatických hrách rušíme obdivovatele Máchy. Ti přitom netuší, že

Přednáška pro zvláštní školy

Evergreenem festivalových akcí, na nichž řeční účastníci Šrámkovy Sobotky sami o sobě a o svých předchůdcích (odhalování pamětních desek, inaugurace výstavních prostor ap.), je zdůrazňování své vlastní kulturnosti, vzdělanosti a obecné dobré pohody. Každým rokem s politováním až skřípěním zubů zjišťuji, že chování některých účastníků zejména dopoledního programu je tomuto ideálu velmi vzdáleno. Typickým příkladem byla včerejší přednáška Rudolfa Matyse.

Rudolf Matys přednášející

Nadpoloviční většina posluchačů přicházela se zpožděním, což zahrnovalo prodírání se řadami těch dochvilných (obvykle zády k nim). Mnoho posluchačů si více či méně nahlas špitalo po celou dobu přednášky, což zejména ke konci způsobovalo velmi nepříjemný šum v pozadí. Konstantní složkou tohoto šumu bylo šustění igelitovými taškami, v nichž se některé starší účastnice s rozkoší přehrabovaly. Vypnout si mobil bývá v civilizovaném prostředí naprostou samozřejmostí – na Sobotku tato novina patrně ještě nedorazila, ba dokonce je zde zřejmě v pořádku razit si cestu publikem se stále zvonícím telefonem v ruce, aby si člověk za dveřmi mohl v klidu vyřídit svůj důležitý hovor. Nezvóní-li mobil, pak hraje z notebooku znělka spouštějících se Windows. Přednáška je rovněž vhodnou příležitostí k dohnání zanedbané ústní hygieny, popřípadě zdokonalení manikúry. Sledování posluchačky rýpající se nehty v zubech a následně si okusující z prstů záděry bylo zajímavým kontrastem k probíhajícímu výkladu o dobových mravech – raději bych jej ovšem poslouchala ve společnosti lidí, pro něž bylo na veřejnosti nepřístojné i jen máchat rukama.

Je mi líto pana Matyse, ale ještě více předem lituji všechny aktéry předpoledních programů. Ještě si dobře pamatuji, jak loni posluchači všeho věku i pohlaví hromadně odcházeli, jakmile se přiblížila doba oběda. Vaří se ve mně krev, když si uvědomím, že významná část těchto buranů vykonává profesi, jejíž náplní je vychovávat naše děti.

Tereza Botlíková

47 Májů

Představení různých vydání Máchova *Máje* se konalo v 11 hodin dopoledne na zahradě Šrámkova domu. Se sbírkou 47 vydání *Máje* přijel amatérský sběratel a milovník knížete české poezie, herec Jiří Žák. Po krátkém povídání se přítomní postupně šli nevejít do výstavní síně Šrámkova domu. Tam byla a stále jsou k vidění vydání z devatenáctého a dvacátého století. Zaujmu především všemožné fonty (včetně toho Braillova), velikosti, vazby a obrázky, odrazy to trendů dobových. Jeden kus je ilustrován ve stylu secesním, z jiného se směje lebka, z dalšího blednoucí fotografie rozkvetlé třešně. Výstava potrvá do konce festivalu.

Antonín Handl

Čerstvé fotky z festivalu najdete každý den na adrese
www.flickr.com/photos/sramkovasobotka

Natahované umírání

Myslím, že Marinka se trápila méně než já. Hudebně-recitační představení Štěpána Raka a Alfreda Strejčka ze začátku vypadalo slibně, ovšem asi bych si ho mnohem více užila, kdyby mělo poloviční délku a podobu nokturna na zahradě. Vydýchaná odpolední spořitelna, auta rachotící pod okny a posluchači zmožením smaženým květákem... přenést se do Máchova vesmíru bohužel vyžadovalo trochu více než expresivní Rakovu kytaru.

Obecenstvo včetně mě předpokládalo, že pásmo končí smrtí Marinky a jejího otce, a začalo tak tleskat ještě před ne zcela pochopitelnými přílepkami v podobě *Romance* (v první, jednodušší polovině provedené ne zcela čistě) a *Vltavy* (!?), obalenými ještě trochou natahované máchovské strouhanky. Když konečně došlo na standing ovation, byla jsem již značně vyčerpána, a tak jsem sentimentální sobotkovské finále v podobě Strejčkova poděkování Jiřímu Hrašemu a skladby věnované památce Semtinské lípy přijala s patrně menší shovívavostí, než jim příslušela. Snad jindy.

Tereza Botlíková

Kofránkovou a Aleše Vrzáka. Byla jsem tady už před dvěma lety s *Hrdým Budžesem* a bylo mi tady moc dobře. Je tady mladé, pozorné a vnímavé publikum a spousta energie. S velkou láskou jsem sem přijela.

Jezdíte na festivaly i jako návštěvník?

Když jsem byla mladší, tak jsme jezdili na Portu, protože jedině tam jsme mohli slyšet spoustu zpěváků, kteří v Praze tolik nezpívali. Jezdili jsme hlavně na Nerez a Zuzku Navarovou. Po pár letech se z toho stala tradice a pak už to byl moc pěkný večírek. Jinak na festivaly nejedím, v podstatě jsem medvěd zalezlý ve svém prostředí a se svými lidmi.

Kdy naposledy jste spala pod stanem?

To jste mě teď dostala... To už je strašně dávno. V podstatě se synem na chalupě, a to ještě k tomu na vlastní zahradě. Takový jsem sraab...

Ani někde na dovolené?

To víte, že na dovolené ano, dokonce i pod širákem, ale to už je fakt strašně dávno. Já jsem stan nikdy moc nepreferovala, protože se ráda dobře vyspím, a to v tom stanu až tak moc nejde. Ale dobře, když zašátrám v paměti, tak jsem naposledy spala pod stanem někdy na vysoké škole. **Ve vaší kapele Condurango píšete texty i skládáte hudbu, jak tvoříte? Můžete psát kdykoli a kdekoli, třeba v autě, v tramvaji, nebo potřebujete klid?**

Já se psaním textů ani skládáním hudby našťestí nemusím živit, takže mám velkou svobodu. Nemusím nic vyvolávat a tlačit to ze sebe, abych něco napsala. Při cestách to mám tak, že mě napadne text a hned si ho někde napíšu. Například písničku *Vlaštovka* jsem dopisovala v půl druhé ráno u pumpy někde na Vysočině.

Ale nějaké koncerty s kapelou máte přece domluvené předem a musíte mít repertoár, nejlépe stále doplňovaný o nové písně – nebo tomu tak není?

To ano, ale nemusím psát pořád, protože repertoár máme. A když mě náhodou něco napadne, tak je to pro mě svátek, protože to znamená, že se zase pootevřely nějaké komunikační kanály, informace z vesmíru přicházejí a já je dokážu dešifrovat.

Pomáhá vám při psaní alkohol?

Ne! Alkohol nepomáhá při ničem. Alkohol je prima v malém množství, ale jinak je to peklo.

Veronika Maschková

Kohout kokrhá vždy třikrát

Večerní projekce proběhla úspěšně. Díky hezkému počasí se promítání přesunulo z Městského divadla na zahradu Šrámkova domu, což sice všudypřítomnému hmyzu usnadnilo přístup k naší ubohé nezakryté kůži, avšak tento tah se nakonec ukázal jako dobrý. Atmosféra se vydařila, a to jak díky dobré

nějaká zlidovělá poezie, je to asi pár veršů z *Kytice*, *Cestička k domovu* a právě *Máj*. Tím bylo způsobeno i trochu odlišné chápání včerejšího divadla diváky – nešlo se na Máchu, ale na Hrzánovou. A zájem o její představení zaskočil snad i nejbujnější představy nás všech. Sedělo se všude, kde se sedět dalo. Šťastní měli rezervaci, nešťastní se ve tři čtvrtě na devět museli obrátit a toto představení oželeť. Škoda, protože přišli o pravděpodobný vrchol divadelní části letošní Šrámkovy Sobotky.

Když se všichni usadili, rozsvítila se světla a my mohli vidět postavu v klobouku a plášti, klasických to Máchových atributech, jež k nám stála zády. Vzhledem k tomu, že v celém představení vystupovala pouze Bára Hrzánová, nemohlo být o identitě této záhadné osoby pochyb. Ovšem nečekali jsme již, že herečkina tvář nám zůstane skryta během celé recitace vlasteneckého předzpěvu *Čechové jsou národ dobrý*. Zde je potřeba především upozornit na osobu, která představení dodala hudební složku: Emil Viklický opět ukázal svou šťastnou ruku při výběru hudebních motivů, které celý předzpěv podbarvovaly. Hudba byla vlastně skvělá po celou dobu – ve správnou chvíli se vždy ozvaly ty správné tóny, a když už přednes hlavní aktérky začínal atmosféru monotonicizovat a svádět ke ztrátě linky, prořízl nějaký kakofonní zvuk solnické ticho a všichni se vrátili k plnému soustředění.

Soustředění, které si Bára Hrzánová určitě zasloužila. Příznám se, že na samém počátku prvního zpěvu mě její zdůrazňování jambické stopy trochu rozčilovalo, ovšem brzy jsem se přes to dokonale přenesl a prostě jsem si užíval. To, jak umí svůj hlas modifikovat na tisíc způsobů, to, jak dokáže i v tak neveselém textu, jakým *Máj* bezesporu je, vykresat jiskru humoru bez poklesu k trapnosti a jak si celou recitaci vychutnává (mimochodem – obdivuhodné je pro mě už to, že někdo si dokáže tolik textu vůbec zapamatovat a přednést ho bez jediného vážnějšího přeroknutí). Nabízí se zde samozřejmě jedno srovnání: včera jsme mohli slyšet Máchu také v podání Alfreda Strejčka, a to v rámci jeho recitace Marinky, podkreslené hudbou Štěpána Raka. Nemohu si pomoci, ale vítěz – nebo spíš vítězka – tohoto souboje je pro mě jasný.

Michal Sedláček

Vlaštovka ke mně dokroužila na pumpě

Hrajete všude, kam vás pozvou, nebo si akce bedlivě vybíráte?

Určitě nehraju všude, kam mě pozvou, a o prázdninách nehraju vůbec, prázdniny dodržuju. Šrámkova Sobotka byla světlá výjimka, protože mám ráda Hanku

Rozevření prázdna

Sérii letošních autorských čtení zahájil básník a esejista Miloslav Topinka. Po loňském čtení z jeho tvorby poetické zazněl druhý, starší z jeho máchovských esejů obsažených v knize *Hadí kámen* (první z nich jsme otiskli včera). Pro Topinku je Mácha zjevením v tehdejší českém kontextu zcela mimořádné intenzity vnímání a odvahy v kladení otázek po mezích lidské existence s odvržením každé opory, každého zajištění ve vlasti či Bohu. Dále autor mluvil o svém scénáři k filmu o Máchovi, jehož připravovaná realizace byla na počátku 70. let potlačena, a zazněly úryvky z tohoto textu, po čtyřech desítkách let od vzniku uvedeného veřejně vůbec poprvé. Hluboko posazený, klidný autorův hlas i jeho střizlivý a inspirující pohled na Máchu oproti některým jiným pořadům výtečně zapadly do svého času i místa a několika desítkám diváků připravily v zahradě Šrámkova domu příjemný podvečer.

Z vašich interpretací Máchy je zřejmé, že se kloníte k tomu, nevycházet v chápání intenzity Máchovy tvorby ze samotného textu a pomáhat si také biografií. To může svádět k vybírání jen některých aspektů. Neměli bychom ale pak zohledňovat její celou šíři a zastavovat se i u toho, co dnes může být pro nás na Máchovi podezřelé – u jeho romantické sebekonstrukce, pózy? Jak zmiňuje např. Mukařovský, v Máchově tvorbě můžeme skutečně sledovat romantiku autorova života, který se ovšem sám rozvrhuje podle literárního vzoru, druhořadé německé romantiky...

Interpretujete to myslím trochu nepřesně – Máchovy texty jsou samozřejmě podstatné, i kdybychom o Máchovi nevěděli ani slovo. Nejde jen o *Máj* a další nejznámější Máchovy texty, ale i o osobní záznamy, o deníky z cest, nemluvě o těch erotických deníkových záznamech. Jsou to texty doslova poezií nabitě. Nemusíme se zabývat biografickými prvky, které samozřejmě souvisejí s romantickou autostylizací, to jsou věci okrajové, dnes nedůležité. Svou esej (viz Literární příloha Splav!u z 5. 7.) jsem nazval *Mácha vidoucí*; jde o vidoucnost ve smyslu, jak o ní mluví Rimbaud v *Dopisech vidoucího*. O takovém Novalisovi nemusíme vědět vůbec nic, ale texty zůstávají, velice silné, nabitě tím, čemu jsme si navykli říkat „poezie“. Důležitější než samo psaní, nejen u Máchy, je to, čemu básníci Vysoké hry, skupiny Le Grand Jeu, říkali „základní zkušenost“ – ta může být různého druhu, ale podstatné je nepřipustit ve svém psaní ani v životě žádné kompromisy. Je to nutnost odhazovat jednu berličku za druhou. Mácha je fantastický tím, že se toho nezalekl, že šel tvrdě do všech důsledků.

Zdůrazňujete u Máchy ono odhazování všech berliček, bezpečných útočišť, jeho radikální tázání, odvalu dotýkat se hranic, rozevírat prázdno až ke konečnému zmlknutí poezie. Upozornil byste, kde hledat podobné vzepětí u českých básníků posledního půlstoletí, řek-

něme od generace 60. let? O tom, co je v české poezii mladší než generace Května, už totiž podle mě není u širší veřejnosti ani to minimální povědomí, jaké obvykle škola zprostředkovává o básnictví starším.

Mně osobně je úplně nejbližší tvorba Věry Linhartové, kde se hranice mezi poezií a prózou již stírá. Tam se přesně objevuje taková snaha; Linhartová nepřipustila nikdy v tom, co psala, jediný kompromis. Věděla velmi dobře, že nejde jen o psaní, že musí být něco jiného za tím; základní zkušenost prolínající vše, co člověk cítí a žije. Neumlká jen poezie – samo slovo nestačí. To si minimálně od Halase uvědomuje, kdokoli má něco společného s poezií; onu nedůvěru k poezii. Těsně před smrtí Halas říká – co já bych mohl napsat básniček, ale k čemu? Nejde o to psát knížku za knížkou, to je, jako když člověk čůrá. – Je něco důležitějšího za tím vším; jen přibližně a nepřesně to nazývám rozevíráním prázdna. Běžně se myslí, že když vznikne v životě člověka nějaké prázdno, je tu poezie od toho, aby konejšila, zaplňovala to prázdno, tu mezeru. Je to ale myslím spíš naopak – skutečná poezie prázdno rozvírá, alespoň na okamžik musí otevřít prostor a něčeho se dotknout. To se podařilo jen málo lidem: je to zřetelné v *Eposu o Gilgamešovi*, vidíte to v Dantovi, v Novalisovi, u Rimbauda, Gérarda de Nerval, T. S. Eliota, Henri Michauxe. Je to balancování na ostří nože, nad propastí. Někdo se z toho zblázní, nevydrží ten tlak – ale jde o onen dotek aspoň na okamžik, a to se právě Máchovi podařilo. **Dovolím si vést od Máchy k vaší tvorbě jistou linií, totiž linií básnického ohledávání možností prostoru. V jakých autorech, textech či událostech byste viděl další zásadní body na této linii?**

Mácha nevystoupil z ničeho nic; před ním je strašně důležitý Bedřich Bridel, moderní vnímání poezie se u nás ale objevuje opravdu až u Máchy. Naprosto zásadní osobností v tom, co psal i co žil, je František Halas. Pták hlas, Pták svoboda, Pták prostor... Osobně jsem měl velice rád Josefa Palivce, chodíval jsem k němu, po jeho návratu z vězení; ale to je poezie, na kterou se dnes nedá navázat. Je velká, ale zamrzlá, jako z Andersenovy pohádky; je to jiná linie než ta, o které mluvíme. Ta Halasova nedůvěra k poezii se objevuje i u Jiřího Koláře, i když je to jiná poetika. Kolářovi se po návštěvě Osvětlemi, jak sám říkal, zbortila ona řeč, poezie. Jedním z pokusů o řešení je pak i prostorovost koláže... Ale v téhle linii toho u nás jinak moc není, je důležité spíš to, co se děje v poezii ve světě. Ačkoli u nás nejde o nějakou zaostalost – jinde se toho vlastně taky moc neděje. Ještě před válkou je tu samozřejmě Richard Weiner; své nejdůležitější knížky napsal již pod vlivem Vysoké hry. Jeho velkou zásluhou je, že seznámil její členy s Josefem Šímou, postavou v tomhle ohledu mezi výtvarníky daleko nejdůležitější.

Radek Ocelák

Méně je někdy více

Interpretace nejznámější české jambické odrhovačky (promiňte mi výrazivo školní mládeže, ale kdo někdy nebyl nucen povinně zadeklamovat na známou notu *Byl pozdní večer první máj?*) je jistě strašná dřina. A to nejen pro žáčka před tabulí, ale i pro skutečné mistry přednesu. Ať chceme nebo ne, krásný Máchův text je slavnou anabází od svého vzniku až do dnešních dnů pěkně zatížen. Často se při jeho zpracovávání setkáváme s romantizujícím patosem či s přepjatou popisností, která nedávno vyvrcholila produkčně velkorysým, vizuálně opulentním a režijně okázalým filmem režiséra F. A. Brabce.

Bára Hrzánová se ke ztvárnění Máchovy básně postavila mnohem skromněji – a nutno říci, že *Máji* tato poloha jaksi přirozeně sluší. Hrzánové interpretace je minimalistická co do rekvizit a vnějších či prvoplánových efektů, o to je však bohatší o herecký střih, změnu nálady, nápaditou práci s hlasem, světlem, hudbou. Někdy jde akce i přednes dokonce proti smyslu textu (zejména pojetí jímavého konce hlavního hrdiny jakožto kramářské písně by samotného Máchu jistě nadchlo). Herečka si udržuje odstup – především v intermezzech, která by možná hrozila pitvorností à la *Princezna ze mlejna*, využívá spíše hravost, nadhled, drobnou změnu gesta, která rázem promění mluvčího (ať už je jím v daném pojetí Jarmila, Vilém, Lebka či Padající rosa). Dramatický křik střídá civilní projev, ten po chvíli přechází ve zpěv atd., atp. Nápěv je často prostý a monotónní (závěrečná pasáž vypravěče, který želí ztraceného dětství), čímž je zdůrazněn jambický rytmus. Hrzánová obecně předvádí velice přesnou práci s rytmem a veršem, nefrázuje předvídatelně, umně využívá césury i míst, kde má text blíže k mluvené řeči. Zkrátka – je to Paní Herečka, jako byl Mácha Pan Básník.

Bára Hrzánová dokázala, že Máchův text je stále životný a dramatický sám o sobě, že jediný správně načasovaný pohled do dále funguje lépe než kašírované „jezero hladké v křovích stinných“. Učinila tak s elegancí a bez patosu, bez stínu neúměrné parodie, a přitom dramaticky. Takhle nějak asi vypadá ten „na tváři lehký smích, hluboký v srdci žal“.

Kateřina Veselovská

Dobré herečky se vracejí

Bez Máchova *Máje* by to, vzhledem k letošnímu tématu, určitě nešlo. Pořadatelé měli opravdu těžký úkol, protože jestli v české kotlině existuje